

ninger, er det ikke, fordi jeg tror, at de kunne realiseres saa snart, men det er Noget, der ligger mig paa Hjerte, og derfor har jeg ikke kunnet undlade at sige det. Det forekommer mig ogsaa godt, at denne Tanke bliver udtalt. Hvorledes den end vil blive bedømt, er det godt, at de forskjellige Lanter komme frem til indbyrdes Belysning. Jeg siger altsaa, at dersom vi gik til for Alvor at dygtiggjøre det lille Folk, som vi ere, tror jeg, at vi vilde staa langt stærkere. Og naar den Tid kommer, da vi absolut maa føre vor Kamp, tør vi da vente, at vi ville gjøre Fremskridt, selv om de ere smaa. Den Kamp, som jeg mener, at vi kunne være dygtiggjorte til at optage, er den aandelige Kamp. Paa det Omraade staa vi nu uhyre tilbage; men dersom vi vilde anvende den store Mængde Millioner til Folkets Oplysning og Dygtiggjørelse, saa at det duer til at bevare sin Frihed og til ret at varetage sine Sager, og vi altsaa i det Hele gjøre Landet saa aandeligt og materielt dygtigt som muligt, saa staar det for mig, som om vi da ville have langt mere Sandfærdighed for at bestaa som selvstændigt Folk, end hvis vi barrikadere os med Fæstningsværker (Modsigelse). Jeg har jo sagt, at jeg fuldstændig respekterer de Herrens modsatte Anskuelse; jeg haaber, at de ogsaa ville respektere min. Forøvrigt var det det ærede Medlem fra Bornholm (Falleisen), som særlig gav mig Anledning til at begjære Ordet, idet han især kom til at angribe den saakaldte Afvæbningstanke. At jeg fuldt ud sympatiserer med den, ville de Herre kunne forstaa. Denne Tanke, forekommer det mig ialtfald, maa være den overveiende i Stater som Danmark og i alle civiliserede Stater, hvor man tør sige, at hele Statsstyrelsen grunder paa det mere Moraliske og hvor Civilisation og Humanitet har vundet saa meget Fremskridt, og lad mig tilføje, hvor navnlig den kristelige Religion er fremherskende, og hvor man tør vente, at alle Regjeringsforanstaltninger og alle de Lovbestemmelser, der udgaa fra Repræsentationen og vinde Lovstraf, maa være baserede derpaa. Men naar saa er, at en saadan Tanke maa have vundet i Styrke, er det i højeste Grad forunderligt, at det ærede Medlem kan have en saadan Opfattelse. Jeg synes ikke, at Krig og Kristendom harmonere sammen. Naar vi her staa med en Statskirke, der er grundlagt paa det nye Testaments Lære, skulde jeg dog tro, at man skulde søge at komme bort fra dette Militærvæsen og i det Hele lade andre Kræfter røre sig, hvorved Folket kunde vise sin Selvstændighed og sin Dygtighed til at bestaa og sin Ret til at bestaa som Folk. Jeg har den Mening, at en saadan Tanke dog ikke bør paa en hensynsløs Maade og til en vis Grad ringeagtes. Det forekommer mig dog, at den har fuld Berettigelse, og jeg skulde beklage meget, hvis den ikke ialtfald i en nær Fremtid vilde vinde mere og mere Sympathi. Det er ikke min Mening, at jeg tror, at Moralitet

og Gudsfrugt skulde være banlyst herfra, men jeg vil dog tilbagefalde i ærede Medlemmers Grindring, hvad det høitagede ædøde Medlem, Sr. General Tonquideres sagde her under en lignende Sags Behandling. Han sagde: Mine Herrer! Krig og Humanitet have aldeles Intet med hinanden at gjøre. Det er ogsaa efter min Betragtning aldeles rigtigt; thi lad os tænke os, hvorledes det egentlig ser ud, og hvoraf Krigene komme. Lad os gaa til Sagen, lad os gaa til dens Væsen. Det er ikke, fordi forskellige Nationer have Lyst til at komme og myrde hinanden, nei, paa ingen mulig Maade. Det er, fordi enkelte diplomatiske Forvillinger fra dem, der have deres Styrke eller Være i at stille dem, komme frem; det kan ganske vist være, at det er i et fædrelandskjærligt Niemed og maasse meget patriotisk, det skal jeg ikke bestride, men saaledes er Faktum, at disse staaende Hære er til Brug for disse Lanter, og saa komme Forvillingerne og Lovens Bud, som enhver god Borger maa lyde. Saa have vi dem staaende der, og maa jeg saa spørge, om andre Statsrepræsentationer, naar de forhandle deres Forsvarsvæsen, ikke sige akkurat det Samme som vi her idag, idet de kun tale om at forsvare sig. Enhver Stat søger at ordne sit Forsvarsvæsen paa Basis af at forsvare sig mod et Angreb. Naar man altsaa tænker sig disse Hære staaende paa hver sin Side, som skulde til at forsvare det og det Princip eller det og det Ransomraade, som skal holdes besat, kan der da være Retfærdighed paa begge Sider. Jeg siger nei, der maa, om jeg saa maa sige, absolut være Løgn paa den ene Side, der kan ikke være Sandhed paa begge Sider. Hvorfor i det Hele Krigens Princip er mig saa vederstyggeligt, er netop fordi, at Afgjørelsen ved Militærmagt netop er den, hvorved Retfærdigheden allermindst kommer til sit Ret; det maa blive den Svage, der ligger under, selv om han saa har den soleklareste Ret. Vi maa altid gjøre Forskel mellem den civile Magt og den militære. Den civile Magt maa være saa stærk som mulig, saa stærk, at Samfundet kan anse sig betrygget, naar Domstolene have affagt deres retfærdige Kjendelser, og disse ikke kunne gennemføres uden ved den civile Magt. Denne Nødvendighed kan ikke undværes; men ved den militære Magt faar den Ret, som er den stærkeste, og hvad saa endelig til Syvende og Sidst, naar alt det Blod er bleven offret, og alle disse Menninger have været samlede, og der har været anrettet de frygteligste Scener, hvad er det saa? Saa er det Pennen og Diplomatiets, som skal afgjøre det Hele bagefter. Saaledes er det i Virkeligheden, og skulde saa ikke denne Tanke om Afvæbning kunne vinde nogen Sympathi, og skulde det ikke være hensynsfuldt at haabe, at den maatte i en ikke fjern Fremtid skulde kunne vinde en saadan Styrke, at den kunde blive ledende ogsaa i de større Stater? Hvad skulde der være i Veien for, — lad mig